

УДК 378:371.123

Наталія Грицай

ПРОФЕСІЙНИЙ ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Інноваційні процеси, які відбуваються у вітчизняній освіті, зумовлюють підвищену увагу до проблем підготовки майбутніх педагогів. Традиційно основними вимогами до вчителів загальноосвітньої школи були такі: знати свій предмет і вміти передавати знання, тобто володіти методикою викладання. На сьогодні коло вимог до вчителя значно розширилось.

Провідна ідея сучасної педагогічної освіти – формування педагога-професіонала, який відзначатиметься компетентністю та мобільністю, самостійністю й ініціативністю, нестандартним мисленням і творчим підходом до роботи, індивідуальним методичним стилем і вмінням організовувати навчальний процес з урахуванням потреб та особливостей кожного учня.

У цьому контексті необхідним є створення професіограми сучасного вчителя біології, яка б слугувала не лише моделлю фахівця, а й основою для розроблення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів.

Проблеми педагогічної освіти та формування особистості вчителя вивчали такі видатні мислителі та педагоги, як Я. Коменський, Д. Дідро, А. Дістервег, К. Ушинський, М. Пирогов, П. Блонський, С. Шацький, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.

Методологічні основи формування особистості та професійної підготовки майбутнього вчителя розробляли О. Абдулліна, А. Беляєва, С. Вершловський, Ф. Гоноболін, В. Загвязинський, Н. Кузьміна, М. Левіна, Л. Мітіна, М. Скаткін, В. Сластьонін, Н. Талізін, О. Щербаков.

Різні аспекти професійної підготовки вчителів біології досліджували Л. Барна, М. Барна, О. Біда, Т. Буяло, К. Ліневич, М. Колесник, І. Мороз, А. Степанюк, В. Танська, С. Трубачова, О. Цуруль, Ю. Шапран, С. Яланська.

Професіографічний підхід у педагогічних дослідженнях застосовували О. Антипова, С. Вітвицька, І. Зимня, І. Зязюн, С. Єлканов, Л. Міщенко, О. Мороз, Н. Селезньова, Р. Скульський, Ю. Татур, Ю. Чернова.

Значний внесок у створення професіограми вчителя-предметника зробили Ю. Алферов, Ф. Гоноболін, В. Сластьонін, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Мороз, Д. Ніколенко, Л. Спінін, О. Щербаков і М. Риков, М. Шкіль та ін.

Вимоги до вчителя біології загальноосвітньої школи розробляли О. Богданова, М. Верзилін, О. Євсєєва, І. Мороз, М. Риков.

Проте на сьогодні відсутні спеціальні дослідження, в яких було б визначено сукупність необхідних знань, умінь, особистісних і професійно значущих якостей учителя біології в сучасних умовах. У контексті пропонованого наукового пошуку орієнтиром може бути освітньо-професійна характеристика з напрямку 6.040102 “Біологія”, розроблена колективом учених Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова під керівництвом І. Чорного (2009).

Мета статті – окреслити професійний портрет сучасного вчителя біології, завдання: визначити специфіку особистісних і професійних якостей сучасного вчителя біології, проаналізувати сукупність знань та умінь, які необхідно сформулювати у майбутніх педагогів-біологів під час професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу.

Кожен випускник вищого навчального закладу незалежно від напрямку підготовки повинен відповідати певним загальнопрофесійним вимогам, володіти сукупністю загальнолюдських якостей особистості, відповідними професійними знаннями, вміннями та навичками.

Сучасні вимоги до педагога визначено у статті 24 закону України “Про загальну середню освіту”: “Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність і якість своєї роботи, фізичний і психічний стан здоров’я якої дозволяє виконувати професійні обов’язки в навчальних закладах системи загальної середньої освіти” [5]. Крім того, вчитель має бути інтелігентною людиною з енциклопедичними знаннями, ерудованою, чесною, культурною, тактовною, демократичною, комунікабельною, творчою особистістю, яка володіє сучасними технологіями та ін. [1, с. 498].

Результати аналізу наукових праць Ф. Гоноболіна, В. Загвязинського, В. Крутецького, Н. Кузьміної, А. Маркової, В. Сластьоніна, О. Щербаківа дали змогу визначити такі професійно важливі якості вчителя, як гуманістична, професійно-педагогічна та пізнавальна спрямованість, педагогічне мислення, педагогічна рефлексія, педагогічний такт, педагогічна уява і цілий спектр педагогічних здібностей (дидактичні, академічні, перцептивні, організаторські, авторитарні, комунікативні, конструктивні й ін.).

Вказані вимоги є типовими для представників педагогічної професії незалежно від фаху. Проте погоджуємося з твердженням В. Кисіль про те, що в кожному конкретному випадку цінність та ієрархічна структура особистісних та професійних якостей учителя буде змінюватися і залежатиме від багатьох факторів (статі, віку, стажу роботи, а

особливо предмета). На думку дослідниці, яка повністю збігається з авторською, саме предметна спеціалізація вчителя визначає важливість його професійно значущих якостей [6, с. 24].

Учитель біології з огляду на особливості предмета за своїми професійними якостями та виконуваними функціями суттєво відрізняється від інших учителів-предметників.

Автор першого підручника з методики навчання природознавства (1907 р.) В. Половцов присвятив характеристиці особистості вчителя цілий розділ. Він категорично заявляв, що освічений, жвавий і бадьорий учитель, який цікавиться своєю справою, зуміє “оживити” будь-яку програму і виправити та доповнити найгірший підручник. Учений-методист зазначав, що учитель природознавства повинен бути “... людиною живою, з великою душевною і фізичною бадьорістю, здатною до руху, для якого поїздка за місто чи екскурсія не були б тягарем ...” [9, с. 269]. Окрім цього, за словами В. Половцова, учитель повинен бути яскравою особистістю, любити природу, цікавитися місцевою флорою і фауною, спостерігати і вивчати її, уміти облаштувати біологічну колекцію, скласти прилад для демонстраційних дослідів та ін. Важливого значення педагог надавав самоосвіті вчителя, аналізу ним наукової літератури.

Вимоги до вчителя, які сформулював В. Половцов, доповнили методисти-біологи П. Боровицький, Б. Всесвятський, М. Верзилін та ін. Так, П. Боровицький наголошував, що учитель повинен мати високі моральні якості, а також уміти працювати з деревом, папером, металом для обладнання кабінету біології [7]. Б. Всесвятський стверджував, що вчитель біології зобов'язаний уміти користуватися технічними засобами, які мають велике значення у навчанні учнів (техніка фотографування, кінозйомка, застосування кінопроекційної апаратури, малої сільськогосподарської техніки), а також вказував, що педагог-біолог повинен уміти проводити дослідницьку роботу в галузі дидактики біології [3].

Проте варто зазначити, що в підручниках і навчальних посібниках із методики навчання біології, які вийшли друком у радянський період, майже не було висвітлено вимоги до особистості вчителя біології.

У розкритті особистісних і професійних якостей педагога важливе значення має створення професіограми – прогностичне моделювання “ідеалу” вчителя, який би відповідав сучасним потребам. Професіограма – це професійний портрет, науково-теоретична модель фахівця, в якій представлено сукупність необхідних професійних знань, умінь і навичок, а також професійно значущих особистісних якостей.

За висновком В. Сластьоніна, професіограма відображає інваріантні, ідеалізовані параметри особистості та професійної діяльності вчителя. Учений акцентував на доцільності об'єднання у професіограмі професійних вимог до вчителя у три взаємопов'язані комплекси: загальногромадянські якості; якості, що визначають специфіку професії вчителя; спеціальні знання, вміння та навички з предмета (спеціальності) [8].

Отже, професіограма відображає і те спільне, що властиве всій професії загалом, і те, що специфічне для виконання певних видів професійної діяльності, пов'язаних з особливостями конкретної спеціальності. У ній мають висвітлюватися всі аспекти професійного портрета фахівця.

Оскільки педагогічна діяльність вимагає від учителя-предметника глибоких знань, умінь і навичок, педагогічних здібностей і майстерності, потрібно визначити комплекс якостей, необхідних для вчителя-біолога.

Психолог О. Щербаков разом з ученим-методистом М. Риковим 1973 р. створили першу професіограму вчителя біології середньої загальноосвітньої школи, у якій розглянуто функціональний аспект діяльності учителя-біолога і визначено вісім основних функцій учителя біології (інформаційна, розвивальна, орієнтувальна, мобілізаційна, конструктивна, комунікативна, організаційна, дослідницька), виконання яких сприяє формуванню педагогічної майстерності [10].

Професійні якості вчителя біології детально проаналізував М. Верзилін, який також констатував, що діяльність учителя визначається специфікою викладання предмета. Так, важливими якостями вчителя біології вчений називав любов до природи, вміння планувати й організовувати всю систему роботи з предмета в русі та розвитку, вміння створювати посібники, залучати учнів до різноманітних видів діяльності з біології. Необхідними для вчителя біології М. Верзилін вважав вміння організовувати учнів у класі, на уроках, під час екскурсій, у практичній роботі, на пришкольній ділянці та ін. [2].

В. Кисіль виокремила чотири блоки умінь учителя біології: *конструктивні вміння* (проводити відбір і конструювання навчального матеріалу відповідно до завдань біологічної освіти школярів; добирати оптимальні форми, методи і засоби біологічної освіти учнів відповідно до поставлених завдань; організовувати навчальні та позанавчальні заняття з вивчення природи; складати дидактичний матеріал, виготовляти наочні засоби навчання, створювати матеріальну базу кабінету біології; реалізовувати поточний і перспективний план роботи з класом; прогнозувати біологічну освіту, виховання і розвиток школярів; визначати умови вирішення завдань біологічної освіти учнів); *комунікативні вміння* (створювати емо-

ційно-творчий мікроклімат у процесі навчання учнів; проявляти гнучкість в управлінні навчальним процесом; легко і швидко спілкуватися з учнями; встановлювати ділові контакти з учителями і батьками школярів; володіти культурою демократичного спілкування); *організаційні вміння* (організовувати і захоплювати учнів класу для навчальної діяльності, вирішення проблемних ситуацій; організовувати роботу натуралістичних гуртків і факультативів із біології; організовувати і проводити з учнями екскурсії у природу, різноманітні форми і види позакласної та позашкільної діяльності учнів із предмета); *аналітичні вміння* (проводити психолого-педагогічний аналіз навчально-виховного процесу; визначати зміни у свідомості та поведінці учнів; передбачати і регулювати відповідні реакції учнів; перебудовувати систему діяльності на основі “зворотного зв’язку”; аналізувати педагогічний досвід, оцінювати результати своєї професійно-педагогічної діяльності, порівнювати свій досвід із практикою інших учителів, робити висновки) [6, с. 45–46].

З огляду на вищезазначене можна стверджувати, що на сьогодні для підготовки вчителів біології як професіоналів своєї справи необхідним є створення професіограми, тобто моделі сучасного вчителя біології, на основі якої потрібно розробити зміст професійно-педагогічної підготовки студентів у вищому навчальному закладі. У контексті проведеного дослідження професійний портрет сучасного вчителя біології матиме такий вигляд (Табл. 1).

Таблиця 1

Професійний портрет сучасного вчителя біології

Предмет діяльності
Організація навчання, розвитку і виховання школярів засобами шкільного курсу біології.
Особливості професії
Соціальна значущість роботи, велика відповідальність перед суспільством; творчий підхід до справи; велика зайнятість; визначальна роль особистості вчителя у результатах педагогічної праці; необхідність налагодження позитивних стосунків з учнями та їхніми батьками; виховання любові до природи, формування екологічної культури школярів.
Особистісні якості
Любов до дітей, до природи; ерудованість, інтелігентність, спостережливість, чуйність, доброзичливість, гуманізм, висока моральність, порядність, чесність, патріотизм, співчутливість, терплячість, цілеспрямованість, рішучість, відповідальність, справедливість, повага до людей, нестандартність і гнучкість мислення, активність та ініціативність, комунікабельність, креативність, врівноваженість, самокритичність, дисциплінованість, наполегливість, працьовитість, адекватна самооцінка, високий рівень загальної культури.

Професійно значущі якості
Позитивне ставлення до професії, психологічна готовність до педагогічної праці, вміння контактувати з учнями та батьками, професійна мобільність, педагогічна інтуїція, педагогічна імпровізація, педагогічний оптимізм, педагогічне мислення, педагогічний такт, педагогічна майстерність, педагогічна техніка, педагогічна рефлексія, емоційна стійкість, культура професійного спілкування, прагнення до самоосвіти та самовдосконалення, педагогічна самосвідомість, педагогічна спостережливість, орієнтація на професійні цінності, дбайливе ставлення до природи, інтелектуальна активність, грамотне мовлення, індивідуальний методичний стиль.
Педагогічні здібності
<ul style="list-style-type: none">– <i>гностичні</i> (здібності до швидкого і творчого оволодіння методами навчання, пошуку способів навчання, збору інформації вчителем про учнів і себе);– <i>академічні</i> (орієнтація у змісті біологічної науки);– <i>мовленнєві</i> (чітко і зрозуміло висловлювати свої думки за допомогою мовлення, міміки та жестів);– <i>організаційні</i> (організовувати учнівський колектив і власну діяльність);– <i>дидактичні</i> (переробляти матеріал науки в матеріал навчального предмета, доступний учням; застосовувати і розвивати систему ефективних методів навчання; забезпечувати зворотний зв'язок);– <i>перцептивні</i> (здатність проникати в душевний світ школярів, розвинена психологічна спостережливість);– <i>комунікативні</i> (організація спілкування з дітьми, встановлення доцільних взаємостосунків);– <i>сугестивні</i> (емоційно-вольовий вплив на учнів, вміння переконувати);– <i>дослідницькі</i> (інтерес до дослідницької роботи, проведення дослідів у природі та в лабораторних умовах, організація педагогічного експерименту);– <i>проектувальні</i> (проекування розвитку особистості учня);– <i>рефлексивні</i> (здатність бачити себе збоку, аналізувати й оцінювати свою роботу, виявляти та виправляти помилки, усвідомлювати успіхи).
Знання
<ul style="list-style-type: none">– <i>загальнокультурні</i> (знання про людину, її становлення, розвиток у соціокультурній дійсності, взаємозв'язки “людина – природа”);– <i>психолого-педагогічні</i> (знання закономірностей цілісного педагогічного процесу, психологічних основ навчання та розвитку учня, вікових особливостей школярів, загальних характеристик особистості);– <i>природничо-математичні</i> (знання хімії, фізики, географії, астрономії, математики, інформатики та ін.);– <i>власне фахові, або біологічні</i> (знання біології, історії та методології біологічної науки, сучасних досягнень у галузі біології);– <i>методичні</i> (знання змісту і структури навчальних програм і шкільних підручників із біології, основних форм, методів і засобів навчання біології, теорії формування біологічних понять, особливостей матеріальної бази з біології, інноваційних технологій у біологічній освіті та ін. [4]).

Уміння
<p>– <i>конструктивно-проектувальні</i> (вміння, пов’язані з проектуванням і науково обґрунтованою побудовою навчального процесу; застосуванням ефективних технологій, методів, форм, прийомів і засобів навчання та виховання; активізацією пізнавальної діяльності учнів; виготовленням наочних засобів навчання, оформленням кабінету біології, куточка живої природи);</p> <p>– <i>прогностичні</i> (вміння прогнозувати результати навчання і виховання учнів; передбачати можливі труднощі та помилки школярів у навчанні; планувати навчально-виховну роботу з учнями);</p> <p>– <i>комунікативні</i> (вміння, необхідні для взаємодії під час навчального процесу, забезпечення передачі інформації під час педагогічного спілкування, створення позитивного емоційно-психологічного клімату);</p> <p>– <i>організаційні</i> (вміння організовувати власну діяльність і навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроці, під час позакласних заходів, екскурсій, на навчально-дослідній ділянці, у теплиці тощо);</p> <p>– <i>діагностичні</i> (діагностувати рівні знань, умінь, навичок і компетенцій учнів; діагностувати педагогічну ситуацію в класі; визначати рівень вихованості школярів);</p> <p>– <i>аналітичні</i> (аналізувати результати навчання і виховання учнів, перспективний педагогічний досвід учителів біології; встановлювати ефективність методів, прийомів і засобів навчання);</p> <p>– <i>спеціально-біологічні</i> (визначати види рослин і тварин, користуватися мікроскопом, виготовляти мікропрепарати, проводити досліди та спостереження, оформляти гербарії та колекції, розв’язувати біологічні задачі);</p> <p>– <i>прикладні</i> (уміння використовувати технічні засоби навчання, педагогічний рисунок на дошці, виготовляти наочні посібники; реалізація художніх, спортивних та інших здібностей вчителя).</p>
Компетенції
Організаційна; проектувальна; комунікативна; діагностична; рефлексивна; дослідницька; гностична; технологічна.
Протипокази до вибору професії
Вади мовлення; емоційна черствість; невміння налагоджувати контакт із людьми; відсутність інтересу до біологічної науки; байдуже ставлення до природи; слабо виражені педагогічні здібності.
Домінуючі види діяльності
Викладання, виховна робота, вивчення природи й організація природоохоронної діяльності.

Таким чином, під час підготовки майбутніх учителів біології в умовах вищого навчального закладу важливо ознайомити студентів з основними вимогами до професії, професійним портретом сучасного вчителя біології.

Результати наукового пошуку дають підстави стверджувати, що професіограма вчителя є абстрактною ідеальною моделлю особистості фахівця, яка поєднує найсуттєвіші якості, необхідні для виконання професійної діяльності. Розроблений у межах дослідження “ профе-

сійний портрет вчителя біології” відображає сукупність особистісних і професійно важливих якостей, педагогічних здібностей, знань і вмінь, потрібних учителю в умовах сьогодення. Професійний портрет сучасного вчителя біології слугуватиме еталоном у професійному становленні майбутніх фахівців, сприятиме розвитку їхніх особистісних і професійних якостей як значущих у професії вчителя, формуванню адекватної самооцінки, реалізації індивідуальної траєкторії професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Завдання подальших наукових розвідок полягатиме в детальному вивченні компетенцій сучасного вчителя біології, а також модернізації змісту, методів і засобів професійної підготовки студентів-біологів у вищих навчальних закладах.

Посилання:

1. *Арбузова Е. Н.* Общая методика обучения биологии : курс лекций / *Е. Н. Арбузова.* — Омск : ОмГПУ, 2010. — 516 с.
2. *Верзилин Н. М.* Исследование личности учителя / *Н. М. Верзилин* // Формирование личности учителя биологии в процессе высшего педагогического образования : тезисы Всесоюзной конф. препод. метод. биологии пед. институтов (Май, 1982, Полтава). — Полтава, 1982. — 191 с.
3. *Всесвятский Б. В.* Проблемы дидактики биологии : пособие для учителей / *Б. В. Всесвятский.* — М. : Просвещение, 1969. — 240 с.
4. *Грицай Н.* Методичні знання та вміння як основа методичної компетентності майбутніх учителів біології / *Наталія Грицай* // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. — Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. — Ч. 4. — С. 88—95.
5. Закон України “Про загальну середню освіту” від 13.05.1999 № 651-XIV. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
6. *Кисиль В. Г.* Формирование и развитие методических знаний в системе самостоятельной работы студентов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / *Кисиль Валентина Григорьевна.* — Санкт-Петербург, 1999. — 273 с.
7. Методика преподавания естествознания / [*П. И. Боровицкий, П. Ф. Винниченко, Д. Я. Крамаров, Г. М. Тулякова, О. С. Яковлева*] ; под общ. ред. *П. И. Боровицкого.* — Л. : Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1955. — 668 с.
8. Педагогика : учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / *В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов.* — 3-е изд. — М. : Школа-Пресс, 2000. — 512 с.
9. *Половцов В. В.* Основы общей методики естествознания / *В. В. Половцов.* — М., 1907. — 276 с.
10. *Рыков Н. А.* Профессиограмма учителя биологии средней общеобразовательной школы / *Н. А. Рыков, А. И. Щербаков* // Научно-педагогические основы подготовки учителя биологии : сб. науч. трудов. — Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1973. — Вып. 1. — С. 17—61.

References (transliterated and translated):

1. *Arbuzova E. N.* Obschaya metodika obucheniya biologii : kurs lektsiy (Common methods of teaching biology : lectures). Omsk State Pedagogical University, 2010. 516 p.

2. *Verzilin N. M.* Issledovanie lichnosti uchitelya (Study the teacher's personality). // Formation of the personality of biology teacher in Higher Pedagogical Education : proceedings of All-Union conf. of teachers, methodologists, biologists of ped. institutions (May, 1982, Poltava). Poltava, 1982. 191 p.
3. *Vsesviatskiy B. V.* Problemy didaktiki biologii : posobie dlya uchiteley (Problems of didactics of biology : a manual for teachers). Moscow, 1969. 240 p.
4. *Hrytsay N.* Metodichni znannya ta vminnya yak osnova metodichnoyi kompetentnosti maybutnih uchiteliv biologiyi (Methodical knowledge and skills as a basis for methodical competence of future teachers of biology). // Collected works of P. Tychyna State Pedagogical University of Uman, 2012. Part 4. P. 88—95.
5. Zakon Ukrayini "Pro zagalnu serednyu osvitu" vid 13.05.1999 # 651-XIV (The Law of Ukraine "On General Secondary Education" from 13.05.1999 № 651-XIV). — [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
6. *Kisil V. G.* Formirovanie i razvitie metodicheskikh znaniy v sisteme samostoyatelnoy raboty studentov : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 (Formation and development of methodical knowledge in the students' independent work : Ph. D. thesis). St. Petersburg, 1999. 273 p.
7. Metodika prepodavaniya estestvoznaniya (Methods of teaching natural science). / [P. I. Borovitckiy, P. F. Vinnichenko, D. Ya. Kramarov, G. M. Tuliakova, O. S. Yakovlev]; ed. by P. I. Borovitskiy. Leningrad, 1955. 668 p.
8. Pedagogika : ucheb. posobie dlya stud. ped. ucheb. zavedeniy (Pedagogy : textbook for student teachers). / V. A. Slastenin, I. F. Isayev, A. I. Mishchenko, E. N. Shijanov. Moscow, 2000. 512 p.
9. *Polovtsov V. V.* Osnovyi obschey metodiki estestvoznaniya (Fundamentals of general methods of natural science). Moscow, 1907. 276 p.
10. *Ryikov N. A., Scherbakov A. I.* Professiogramma uchitelya biologii sredney obscheobrazovatelnoy shkolyi (Professiogram of biology teacher of secondary school). // Scientific and pedagogical foundations of biology teacher training : collected works. Leningrad, 1973. Issue. 1. P. 17—61.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2013

Н. Грицай

Профессиональный портрет современного учителя биологии

Инновационные процессы, происходящие в отечественном образовании, обусловили необходимость создания профессиограммы современного учителя биологии, которая служила бы не только моделью специалиста, но и основой для разработки содержания профессиональной подготовки будущих педагогов. В статье выяснены сущность и структура профессиограммы учителя, проанализирована динамика требований к личности учителя биологии. Доказано, что специфика работы учителя биологии предопределяет особенные требования к нему, сформированность определенных умений и наличие отдельных личностных качеств. В исследовании сделана попытка очертить профессиональный портрет современного учителя биологии, который включает совокупность необходимых профессиональных знаний и умений, личностных и профессионально значимых качеств личности педагога в нынешних социально-экономических условиях. Профессиональный портрет современного учителя биологии послужит эталоном в профессиональном становлении будущих специалистов, будет способствовать развитию их личностных и профессиональных качеств как значимых в профессии учителя, формированию адекватной самооценки, реализации индивидуальной траектории профессионального саморазвития и самосовершенствования.

Ключевые слова: профессиограмма, профессиональный портрет, учитель биологии, профессионально значимые качества.

N. Hrytsai

Professional Portrait of Modern Biology Teacher

The innovative processes in the Ukrainian education necessitated the creation the professiogram of biology teacher, which would be not only a model of professional, but the basis for developing the content of training the future teachers as well. The paper clarifies the nature and structure of teachers' professiogram, and analyzes the dynamics of the requirements for the individual features of biology teacher. The author proves that the specifics of the biology teacher determine the special requirements for him or her, the formation of the specific skills and availability of individual personality traits. The study attempts to outline a professional portrait of biology teachers which includes a set of necessary professional knowledge and skills, personal and professionally significant qualities of the individual teacher in the current socio-economic conditions. Professional portrait of modern biology teacher will be a reference in the professional formation of future specialists, and will contribute to the development of teacher's personal and professional qualities which are important in the teaching profession, in the formation of his or her self-esteem, individual trajectory of professional self-development and self-improvement.

Key words: professiogram, professional portrait, biology teacher, professionally significant qualities.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
професор Г. М. Лактіонова